

„Nem az euró léte vagy nemléte fogja megoldani a magyar gazdaság versenyképességi problémáinak zömét”

Interjú Horváth Gáborral,
a Költségvetési Tanács elnökével

Horváth Gábor közgazdász, kockázatkezelési szakember, a Költségvetési Tanács kinevezett elnöke. Az ország vezető bankjánál, illetve lízingcégnél szerzett tizennyolc év vezetői tapasztalatot. Huszonkét éve foglalkozik kockázatkezeléssel, széles körű tapasztalatokkal rendelkezik emellett a makrogazdasági elemzés, a bankcsoporti irányítás, az eszköz-forrás menedzsment, a vagyonkezelés és a banki átvilágítás területén. Közreműködött üzlet-, működés-, folyamat- és termékfejlesztési projektek vezetésében.

Az interjúban Horváth Gábor a magyar költségvetési pálya közép- és hosszú távú fenntarthatóságát elemzi. Megállapítja, hogy a növekvő államadósság és a GDP-arányosan kiugró kamatkidadások miatt a jelenlegi struktúra nem fenntartható. A fiskális egyensúlyt az idősödő társadalom, az energiatülszórás, a vízhiány és a hatékonyság nélküli jóléti transferek veszélyeztetik. Bár a piaci finanszírozás zavartalan és az adóhatékonyság javult, a befektetői bizalom tartós megőrzéséhez anticiklikus adósságcsökkentésre, a humántőke-alapú „biztosító állam” modelljére és a piactorzító vállalati támogatások reformjára van szükség. A fenntartható növekedési potenciál eléréséhez a felesleges állami újraelosztás helyett célzott strukturális reformok elengedhetetlenek.

Köz-gazdaság: Mennyire tekinthető fenntarthatónak a jelenlegi magyar költségvetési pálya közép- és hosszú távon? Melyek jelenleg a legnagyobb kockázatok a költségvetési egyensúly szempontjából? Mennyire jelent problémát az államadósság finanszírozása a jelenlegi kamatkörnyezetben? A befektetői bizalom fenntartása érdekében mit tehet, mit kell megtennie a következő kormányoknak?

Horváth Gábor: A jelenlegi magyar költségvetési pálya sem közép-, sem hosszú távon nem fenntartható. Ennek legegyszerűbb jele, hogy tavaly egymást követő második évben emelkedett a bruttó hazai termék arányában az államadósság szintje, és az idei évben sem látszik annak realitása, hogy visszaforduljon a tendencia. Eközben számos tétel követel magának helyet a kiadási oldalon változatos mértékben és időzítéssel – akár már a jelenben is.

Egyrészt vannak a régóta ismert kihívások: a társadalom idősödése miatti többletköltségek az egészségügyi és a nyugdíjrendszerre, a digitális és zöld átálláshoz, klímavédelemhez szükséges beruházások, legújabbán a védelmi kiadások növelésének iránya. Ehhez hozzátenném még az energetika kérdéskörét. Az energia ugyan régóta kulcskérdés és emiatt geopolitikai fegyver is, de a rendszerváltozás idejének szintjén lévő magas külső energiafüggőségünk mellett aggasztó, hogy – nem függetlenül a mesterséges intelligencia térnyerésétől – az utóbbi években a gazdasági teljesítmény növekedésével már nem azonos mértékben, hanem szinte dupla sebességgel nő a villamos energiafelhasználás. Ez csak első körben külső egyensúlyi probléma, ahogy néhány éve is láthattuk, nem évek, hanem legfeljebb hónapok kérdése, hogy egy sokk miatt hirtelen megugró energiaár azonnal államadóssági, árfolyam-, társadalompolitikai és költségvetési fenntarthatósági kérdéssé is váljon.

A zöld átállás vagy klímavédelem gazdaságilag racionális megvalósítási módjáról folyamatosan heves viták szólnak, ezekre szükség is van. Magyarország szempontjából én csak egy tételt emelnék itt ki: a vizet. Amiben elvben gazdag ország vagyunk.

A gyakorlatban pedig időről-időre küzdünk az aszályal, sőt, egyes területeink elsivatagosodásával hosszú távon. A felszíni vizeink túlnyomó többsége a határon túlról érkezik, egyre gyakrabban rekordalacsony vízállás mellett. Nos, ennek a helyzetnek a kezelése, a hatékony vízgazdálkodás is beruházásokat igényel.

Ezek a fent felsorolt kérdéskörök ugyanakkor mégsem tekinthetők kielégítő válasznak, ha a kockázatokat akarjuk azonosítani. Könnyebb azt mondani, felesleges mondjuk a zöld átállásra vagy a védelemre többet költeni, mint foglalkozni az eggyel lényegesebb kérdéssel: mit tekintünk ezek közül, és ezeken belül a leg súlyosabb prioritásnak Magyarország számára? Hogyan tudjuk ezen kérdéskörök kezelését hosszabb távú, közmegegyezéssel támogatott programokba szervezni? Mivel biztosítjuk, hogy a költségvetés struktúrája és a konkrét kiadások a lehető leghatékonyabb erőforrás felhasználást tegyék lehetővé? A legnagyobb kockázat ezért az elvesztegetett idő és lehetőség.

Ehhez képest az államadósság finanszírozásával kapcsolatban inkább arra a pozitívumra irányítanám a figyelmet, hogy hosszú évtizedek után a magyar állam több mint tíz éve zavartalanul finanszírozza magát kizárólag a piacról. Természetesen növekvő államadósság mellett ez az állapot sem fog örökké tartani, de az elmúlt hónapok piaci fejleményei, a hozamok esése arról tanúskodik, hogy a befektetők megalókegyezett bizalommal fordulnak a kialakítás alatt lévő gazdaságpolitika felé. A költségvetés fenntarthatóságához azonban tartósan mérsékelni kell a finanszírozási költségeket, hiszen Magyarország két éve a legmagasabb GDP-arányos kamatkidadásokat fizeti az EU-ban, 2024-ben 5, majd tavaly 4 százalékos szintet közelítve.

Erősen hiszek az alkotmányos adósságszabályunk helyességében: nemcsak a finanszírozási költségeket, hanem az államadósság szintjét is lejjebb kell szorítani. Ennek egyik legfontosabb lehetősége a rendszerváltás óta prociklikus jellegeket mutató költségvetési politikánk anticiklikusabbá tétele – azaz csökkentésünk deficitet erőteljesebben a konjunktúrában, siettessük az államadósság olvadását, hogy ne akkor kelljen konszolidálni, amikor a nehezebb gazdasági körülmények miatt muszáj, hanem akkor valóban maradjon mozgástér a stabilizálásra.

Az euró bevezetés feltételeinek megteremtését célzó gazdasági pálya ilyen volna – függetlenül attól, milyen érveket és ellenérveket tudunk felsorakoztatni a bevezetés kapcsán, és milyen döntést érdemes majd hozni, ha odaérünk. Egyébként károsnak tartom az euró és a bevezetés fetisizálását és démonizálását is, van példa rá, hogy lehet euró nélkül prudens gazdaság- és költségvetési politikát folytatni alacsony finanszírozási költséggel (Csehország), és euróval is lehet csődbe menni (Görögország). Nem az euró léte vagy nemléte fogja megoldani a magyar gazdaság versenyképességi problémáinak zömét. Utóbbihoz célzott politikákra van szükség, hogy emelkedhessen a magyar gazdaság potenciális növekedési üteme. Ezek eredményességének közvetett hatása a fiskális kérdésekre, de talán ez erősíti leginkább a befektetői bizalmat hosszú távon.

Köz-gazdaság: A magyar gazdaságban az elmúlt években alacsonyabb szinten maradt a növekedés. Milyen költségvetési politikai reformokkal, eszközökkel lehetne támogatni a gazdasági bővülés és a termelékenység növekedés megindítását? A magyar költségvetés európai összevetésben nagy arányban támogatja a vállalkozásokat. Ez fenntartható modell vagy módosításra van szükség?

Horváth Gábor: Az alacsony növekedésnek sok oka van, az érdemi elemzés szükséges a jó válaszok megtalálásához. Kétségtelen, hogy a német gazdasági modell kifulladására nehéz helyzetbe hozta a hozzá ezer szállal kötődő magyar gazdaságot. Mindazonáltal nem hagyhatjuk figyelmen kívül a belső okokat: a 2010-es évek második felének kiugróan magas állami beruházási arányának egy fenntarthatóbb szintre csökkenésének évek óta tartó nyomását a növekedésen, a hazai vállalkozások visszafogottabb fejlesztéseit a belső és külső bizonytalanság okán, és az egyik legfontosabb kérdést: a gazdaság élénkítésére szánt költségvetési kiadások hasznosulásának, hatékonyságának kérdését.

Ha az állami beruházások kevésbé produktív eszközök, infrastruktúra előállítására fordítódnak, ha a vállalatok támogatása jelentős részben befektetési szám-lákon csapódik ki, ráadásul jelentős reálkamatot fizető magyar állampapírokba investálva, akkor az európai összehasonlításban kevés költség is sok lenne az én véleményem szerint. Amennyiben világviszonylatban párját ritkító hatékonyságnövelő beruházásokra fordítódna ez a magas vállalati támogatási összeg, már rövid távon egyértelműen, visszamérhető módon, az lehet, hogy még engem is meggyőzne ezek hasznáról, bár nem vagyok erős híve az ilyen típusú támogatásoknak. Azért, mert kevés a jó példa a világban is, és több az, amelyik megerősíti, hogy a jó tulajdonosi szemlélettel gazdálkodó vállalatoknál – és háztartásoknál, teszem hozzá – érdemes hagyni a pénzeket, és visszafogottságot tanúsítani az újraelosztásban, pontosabban más szempontok szerint megtenni azt: arról, hogy ki tud hatékonyan pénzeket felhasználni, a piac tud legjobban dönteni, érdemes a támogatási döntéseknél a piac értékítéletét is figyelembe venni, ha a gazdaságfejlesztés a cél.

Nagyon sok beruházás megvalósult Magyarországon és máshol is az Európai Unióban, ami támogatás nélkül nem feltétlenül indult volna el: szerintem érdemes lenne olyan projekteket támogatni, amik akár támogatás – tehát „ingyempénz” – nélkül is belátható megtérüléssel kecsegtetnek. Nem mondom, hogy ez könnyű: az egész európai támogatási rendszer egyik kulcsmutatója a határidő. Egyetlen kormányzat sem akarja annak politikai árát megfizetni, hogy amiatt veszít el uniós támogatást az országa, mert túl sokáig keresték az igazán jó projekteket.

Ráadásul ez a megközelítésbeli különbség végig kell, hogy tudjon menni a rendszeren: ha kisebb támogatással vagy támogatások nélkül is versenyképességet várunk a vállalatainktól, akkor nem szabad rájuk terhelnünk más funkciókat, szociálpolitikai segítséget várunk. Ha az adott térségben nehézséget is okoz szociálisan egy jelentősebb leépítés, de a vállalat maradéka számára a túlélést jelentheti az élesedő versenyben, akkor az elbocsátásoknak a kapitalista gazdasági berendezkedés természetes részeként való elfogadásával hosszú távon segítjük a magyar vállalkozások versenyképességét, közvetetten még a munkaerőpiaci feszültség oldásával is.

Ennek másik oldala, hogy az államnak a felszabaduló források egy részét a munkanélkülivé válók támogatására, sőt, képzésére kell átcsoportosítania. A sokat hangoztatott tudásalapú gazdaságra való átálláshoz nem lesz elég az alap-, közép- és felsőfokú oktatási rendszer fejlesztése: a már évek, sőt, évtizedek óta a munkaerőpiacon lévők folyamatos képzésére is költeni kell, mert a világ gyors átalakulása miatt egyre gyorsabban inflálódik még az egyetemen megszerzett tudás is – kevésbé az elméleti alapokra gondolok, hanem a vállalati hozzáadott érték termeléséhez szükséges operatívabb képességekre, készségekre.

Ebben lehet, ebben kell, hogy szerepe legyen az államnak, mert tartok tőle, hogy a tudásgazdaság fontosságának hangsúlyozása ellenére a vállalatok is hajlamosak lesznek még a régi receptet követni: megszerezni a gyorsan formálható, sok tekintetben naprakész alapokkal rendelkező fiatal munkavállalókat, és továbbra is alacsonyán tartani a régóta a munkaerőpiacon lévő munkatársak képzésére fordított összegeket, hiszen ott nem mindig a termelékenység további lényegi növelésére, olykor „csak” szinten tartására számíthatnak hozadékként.

A kkv-k támogatása jellemzően ingyenpénzzel, támogatással, tőkejuttatással, vagy ingyen hitellel, vagy alacsony kamatozású hitellel történt, történik. Ezeket jellemzően valamilyen beruházási célra adják, aminek eredménye jó esetben gyakran valamilyen kézzel fogható telephely, gyártósor, rosszabb esetben állampapírban parkoló befektetés lesz. Utóbbi kimenetek – és vannak ilyenek szép számmal – azt mutatják, hogy nem mindig a tőke vagy a likviditás hiánya az első számú probléma. Szerintem inkább tudástranszferre lenne szükség sok esetben: folyamatfejlesztés, projektmenedzsment tudás, általános menedzsment képességek oktatása.

Nyugaton is jelentős a különbség a nagyvállalatok és a kkv-k termelékenységére, hatékonyságára között, nemcsak Magyarországon, de annál fontosabb lenne nálunk közelíteni a kettőt, mert még a magyar és a nyugati nagyobb vállalatok között is van különbség az utóbbiak javára – és ezen vállalatok érdemi beszállítóivá szeretnének válni – vagy azok maradni – a hazai kkv-k tömegei...

Még egy gondolat. Óva intenek attól, hogy a következő néhány évben remélhetőleg majd látható magasabb növekedési ütemből bárki olyan következtetést vonjon le, hogy az egyben a strukturális kihívások megoldódását is jelenti. Ha a szocialista gazdaság haláltusáját kiveszem az idősből, és 1993-at tekintem az alapnak, 2025 végéig alig több mint 2 százalék volt a magyar gazdaság évi trendnövekedése.

Azokban az évtizedekben volt ez az érték 2 százalék körül, amikor Magyarország közép-európai éltanuló volt, és évről évre rekordmértékű beruházásokat vonzott már az EU-csatlakozás előtt, aztán a csatlakozás után uniós transfereket is, majd a 2010-es évek második felében historikus mélységű kamatkörnyezetben növekedhetett, hatalmas munkaerőtömeget a munkaerőpiacra irányítva, mindezeket az éveket időnként költségvetési konszolidációval, Lehman Brothers csődjével, világjárvánnyal megszakítva. Az előbb felsorolt támogató feltételek egyike sem fogja elérni a korábbi mértéket hosszú távon, így célzott, hosszú távú konszenzus mentén megvalósított politikák nélkül aligha van realitása ezt a szintet meghaladó növekedési potenciállal számolni.

Köz-gazdaság: Hogyan befolyásolják az EU új fiskális szabályai és erősödő iparpolitikai törekvései a magyar költségvetési politikát? Mire számítanak az EU fiskális politikai szabályozása tekintetében, ez erősödni fog, növekedni fog a központosítás a geopolitikai sokkok miatt vagy érdemi változást nem várnak ebben a tekintetben az európai döntéshozóktól?

Horváth Gábor: Minden új szabály és kiadási kényszer rövid távon csökkenti a költségvetési politika mozgásterét. Hosszú távon viszont éppen a prudenciális szabályokhoz való alkalmazkodás teremtheti meg a mozgásteret ahhoz, hogy a költségvetési politika betölthesse azt a szerepet, melyet a közgazdaságtani irodalom egy része egyedül szánna a gazdaságpolitikának: mérsékelje a gazdasági növekedés ingadozásait.

Az iparpolitikai törekvések egyik oldala, hogy az Európába koncentrálódó gyártás további beruházásokat indukálhat Magyarországon, illetve üzleti lehetőségeket teremthet magyar beszállítók számára, ez pozitív lenne a növekedésre és a költségvetés bevételeire is. A másik oldala, hogy erősítheti azt a tendenciát, amit a messzebbre tekintők már Magyarország EU-csatlakozása előtt is hangoztattak, tudniillik a fejlesztési források európai magterületekre koncentrációját.

Európa gyenge versenyképessége már harminc évvel ezelőtt is napirenden volt. Ha a verseny legádázabb része olyan beruházásigényes iparágakban koncentrálódik, mint a védelmi ipar, a mesterséges intelligencia, majd szerintem hamarosan a biotechnológia, akkor természetes módon erősödni fognak azok az érvek, hogy az EU ne aprózza el az erőforrásait. A magyar költségvetésre lefordítva ez csökkenő transzfereket, csökkenő társfinanszírozást, lassabb növekedést, kevesebb adóbevételt jelenthet hosszabb távon.

Mi ennek az eredője? Az attól függ, mennyire készítjük fel a magyar vállalatokat a nagyobb európai cégekkel való együttműködésre, és mennyire vonzó beruházási környezetet alakítunk ki – vagyis nincs új a nap alatt. Lehet ebben nagyobb állami K+F költéssel szerepet vállalni, de talán még jobb lenne, ha megfelelő keretekkel, ösztönzőkkel mozdítaná elő az állam a kulcsszereplők – így a vállalatok és az egyetemek, kutatóintézetek – együttműködését és innovációs aktivitását.

Nemcsak a fiskális szabályozás terén, hanem valamennyi téren érzékelhetőek az EU központosítási törekvései. Csak abba gondoljunk bele, hogyan alakult, alakul át a „szubszidiaritás” elvéről, a döntések problémákhoz való lehető legközelebbi telepítésének elvéről való diskurzus. A kontinens előtt álló kihívások fényében ez érthető. De az is, hogy a tagállamok – nemcsak a kicsik, a nagyok is – őrzik a mozgásterületet, és lassan engednek belőle.

A független költségvetési intézményekre vonatkozó szabályozás tervezetének alakulása a jóváhagyás előtt jól példázza ezt: a bizottsági javaslat nagyobb felhatalmazást adott volna, a tagállamok kitolták időben ennek a keretnek az erősítését. Érdekes helyzet, mert bármilyen mozgástérszűkítő plusz szabályozás ellen az lehetne a legjobb érv, ha a gazdaságpolitika bizonyítaná: nincs szükség pótlólagos szabályokra, anélkül is prudens az ügymenet. Ha azonban a megőrzött autonómia fenntarthatatlan fiskális, illetve adósságpályához vezet, azzal tálcán szállítja az érveket a további centralizációhoz.

Köz-gazdaság: A szakirodalomban egyre gyakrabban merül fel a „biztosító állam” fogalma, és ezzel összefüggésben az új fiskális politikai modell, ami a strukturális politikákon alapszik. Mit jelent ez az állam kiadási és bevételi szerkezetére nézve? Hol tart a magyar gazdaságpolitika ennek a gyakorlatnak az átvételében? Milyen lépéseket lát szükségesnek Magyarországon ennek az eléréséhez?

Horváth Gábor: Nem mondhatjuk, hogy ne tett volna lépéseket a magyar gazdaságpolitika ebbe az irányba. Az iparpolitikai programokban, a beruházásösztönzésben, a családpolitikai eszközökben és a 2024-2030-as versenyképességi

stratégiában is megjelentek ebbe a körbe tartozó elemek. A gyakorlat azonban még nem koherens „biztosító állami” modell, mert a fiskális mozgástér szűk, a hiány magas, az államadósság és a kamatteher jelentős, a legutóbbi időkig pedig az EU-forrásokhoz való hozzáférés is korlátozott volt.

Korábban azt mondtam, mérsékelten vagyok híve az állami támogatások felpörgetésének. Azzal az alapgondolattal azonban egyetértek, hogy az állam a sokrétű bizonytalanság közepette költsön a humántőke védelmére, fejlesztésére minden életciklusban, aminek minden időtávon lehetnek hozamai. Fenntarthatja, talán kis mértékben még fejlesztheti is ezzel a magas munkaerőpiaci aktivitást, erősítheti az öngondoskodásra való hajlamot és képességet is, segítve a demográfiai kihívásra adott választ.

A modellre való átállás bátor lépéseket igényel a költségvetés struktúrájában is, és persze nem rövid távon kecsegtet a leglátványosabb hozamokkal. Kiadási oldalon a direkt, jól kommunikálható, könnyen érezhetővé tehető, általános transzferek, amelyek elsősorban fogyasztást segítenek, állíthatók át részben célzottabb, a hosszabb távú termelékenységnövekedést segítő költsékre: az oktatástól az egészségügyön és aktív munkaerőpiaci politikán át az infrastrukturális beruházásokig – utóbbiakon nem feltétlenül gigaberuházásokat értve.

Bölcsődei férőhelyek, kistelepülések hálózatában működtetett iskolabuszjáratok, napköziotthonok, részmunkaidős álláshelyek teremtésének támogatása jelenthetik a különbséget abban, hogy egy család mennyi ideig egy-, és mennyi ideig kétkeresős háztartás. Egy másik példa: a magyar EESZT adatbázis nemzetközi szinten is egyedülálló. Ugrásszerű értéknövekedését az adja majd, ha jelentős erőforrásokat sem sajnálva elkezdjük feldolgozni az adatokat, és például célzottá tesszük a szűrővizsgálatokat a nagyobb kockázatú csoportok védelmében.

A másik elmozdulást az árbefolyásoló támogatások terén kellene elérni. A kamattámogatásokat is ide sorolom, hiszen a kamat a pénz ára. Ezek is általánosak, következésképpen nem célzottak, ezért hatékonyságuk csak korlátozott lehet. Nemcsak a kamattranzmissziós mechanizmus sérülése okoz anomáliákat a gazdaságban, hanem általában az ártranszmisszió sérülése is. Csak egy példa: ha elrejttem a fogyasztó elől, hogy drága az energia, hogyan fogom hatékonysági beruházásokra ösztönözni azokat, akik egyébként támogatás nélkül is megtehetik, hogyan fogom mérsékelni a drága energia fogyasztását a takarékoság ösztönzésével, hogyan fogom lassítani a drága energia importját, ami rontja a fizetési mérleget, növeli az adósságot?

Bevételi oldalon talán még ennél is nagyobbak a kihívások. Általában az ad-hoc és torzító jellegű adókat szokták kritizálni, és helyettük versenysemleges, ráadásul még környezeti és vagyoni jellegű alapokra épülő adókat javasolni. Elméletben ez részben rendben van. A gyakorlatban legkésőbb azonban megjelennek a nehézségek: a különadók nagyságrendileg 2000 milliárd forint bevétellel támogatják meg a költségvetést, kivezetésük egyik évről a másikra nem kivitelezhető. A környezeti adók, ha jól funkcionálnak, önmagukat számolják föl: végül senki nem hajt majd

fosszilis tüzelésű motorokat, így benzin jövedéki adóbevétel sem lesz. A vagyonadók elterjesztése a világban sem tűnik sikertörténetnek, még ha a jövedelminél is nagyobb vagyoni egyenlőtlenségek okán napirenden maradtak. A hagyományos adóalapok is sérülékenyek: a legtehetségesebb, legmagasabb jövedelmű munkavállalók a legmobilabbak nemzetközileg is; a fogyasztási adókból származó bevételekre a nemzetközi, B2C e-kereskedelem is veszélyt jelent.

Nem kerülhető meg a „biztosító állam” intézményi vetülete. Jól funkcionálásához szükséges az állampolgárok intézményekbe vetett bizalma, hiszen a biztosító állam szolgáltatásait ezek közvetítik. Amennyiben megnézem az 1990 óta eltelt három és fél évtized történetét, nem állítok erőset ha azt mondom, Magyarország nem teljesített jól a közmegegyezésen alapuló intézmények kialakításában és fenntartásában.

Köz-gazdaság: Milyen tartalékok vannak a költségvetés bevételi oldalán? Hol tart a magyar adózási fegyelem, adótudatosság a térséghez és Európához képest? Szükségesnek lát-e elmozdulást az elmúlt időszak adófilozófiájához képest a költségvetési egyensúly megőrzése érdekében?

Horváth Gábor: A magyar adózási fegyelem számottevően javult az elmúlt másfél évtizedben. Az adóhatóságokhoz bekötött pénztárgépek és más fejlesztések példaként szolgáltak más európai országoknak is, és a gazdaságfehérítésben EU-szinten példaértékűvé tették a magyar teljesítményt. De említhetném a személyi jövedelemadó bevallásához készült portált, ahol a magyar munkavállalók jelentős része néhány kattintással elintézheti az adóbevallását.

Ettől még az előző kérdésben említett kihívások nem lettek kisebbek: a felsorolt megoldások erősebben kezelik a belföldi eredetű rizikót, és kevésbé jól a gazdasági nyitottságból eredő kockázatokat. Nyilván az EU-támogatások erősebb beáramlása, a beruházási ciklusforduló, a bizalom magasabb szintje beindíthatja majd a növekedést, ami aztán a költségvetési bevételekre is jó hatással lesz. Ez azonban még nem egy strukturális fordulat.

Gyakran emlegetik az adókedvezmények felülvizsgálatát, mint lehetőséget a bevételek növelésére. A dolog természeténél fogva nem állnak rendelkezésre olyan nyilvánosan elérhető adatbázisok, ahonnan ez a hatás könnyen számszerűsíthető volna, ráadásul a beruházásokért folytatott verseny intenzitása nem fog csillapodni, ezekre az ösztönzőkre jelentős részben továbbra is szükség lehet. Szkeptikus vagyok azon a téren, mekkora kimutatható többlet adóbevétel keletkezhet ezen az ágon, de remélem, az élet rám cáfol.

A megfizethető mértékű adó és a hatékony ellenőrzés együtt képes biztosítani az állam bevételeit. Mindkét téren volt fejlődés az utóbbi időben. Ehhez még két dolgot lehet hozzátenni. Ha folytatódni tud a konvergencia a jövedelmek terén, és a magyar munkavállalók relatív helyzete javul nyugat-európai társaikhoz képest, az megkönnyítheti nemcsak az adótudatosságot, de a pénzügyi tudatosságot is

például a hosszú távú takarékoskodás terén. Másrészt az adóalanyok szívesebben fizetik be a közterheket, ha érzékelik az értük kapott közszolgáltatások jó színvonalát, folyamatos fejlődését. Lehet, idővel még magasabb adókulcsot vagy célzott befizetést is elfogadnak, ha jók a tapasztalatok. Persze, ez erősen szubjektív műfaj. Objektíve óriási fejlődés zajlott le abban, ahogy és amennyi idő alatt a kormányablakokban és az interneten intézzük ügyes-bajos dolgainkat a tíz-húsz-harminc évvel ezelőtti állapotokhoz képest, de a legtöbben alighanem csak nyugtázzuk, hogy „ennek így kell lennie”, és nem gondolunk bele az ilyen típusú fejlesztések beruházásigényébe. Ha a közjavaink értékének érzékelését sikerül fokozni a társadalomban, az biztosan hozzájárul az adómorál további javításához.

Köszönjük a beszélgetést!
Czékmán Luca – Trautmann László